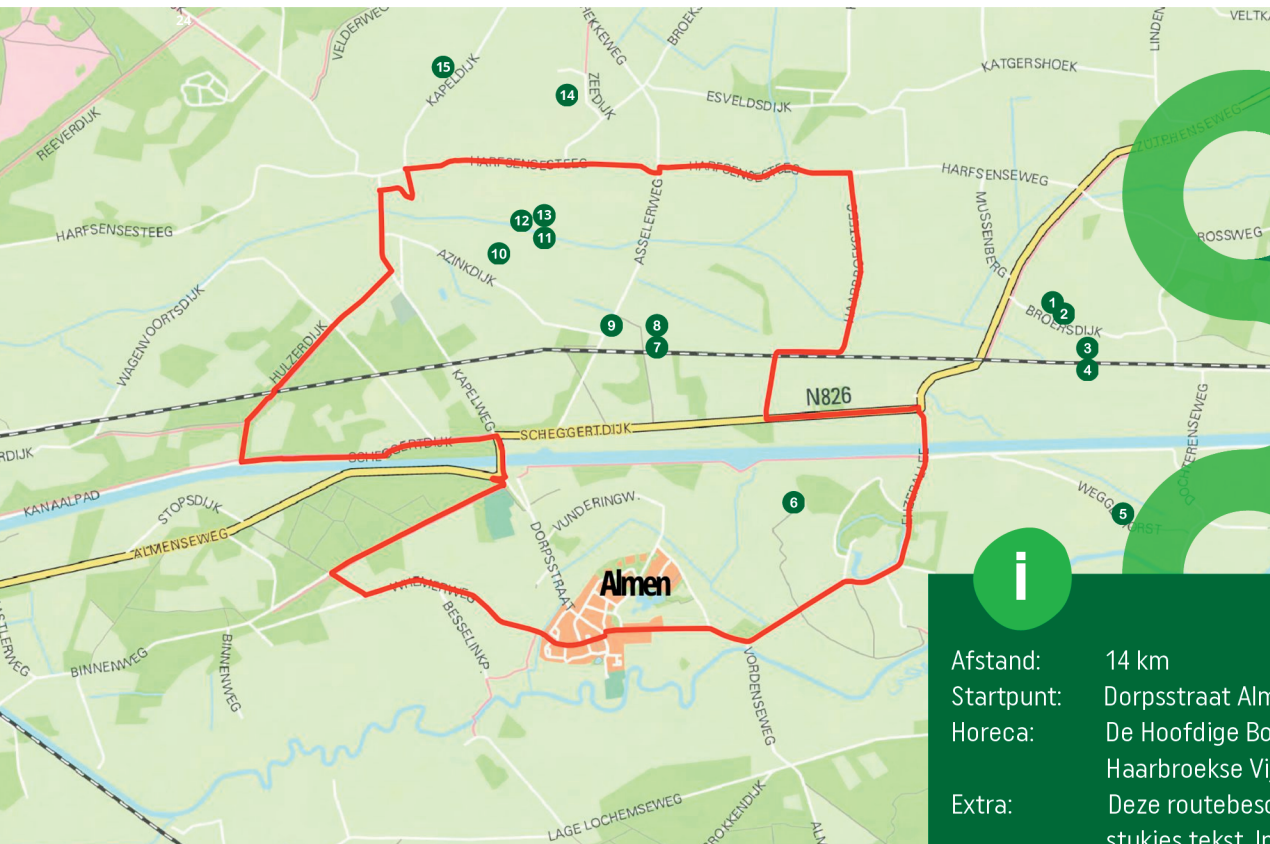

fietsroute

Bevrijdingsroute Almen

Stap op de fiets en ontdek de oorlogsgeschiedenis in Almen en omgeving. Deze korte route bevat verhalen over oorlog, bevrijding, verzet en de Jodenvervolging in de jaren 1940-1945 en is grotendeels samengesteld door vrijwilligers uit de regio.

i

Afstand: 14 km
Startpunt: Dorpsstraat Almen bij de Kerk
Horeca: De Hoofdige Boer | Landgoed Ehzerwold | Haarbroekse Vijvertuin
Extra: Deze routebeschrijving bevat korte stukjes tekst. In de Routabel app en op www.almen-info.nl/historie/oorlogsjaren staat meer achtergrondinformatie en links naar video's.

Introductie:

Op 2 april 1945 werd Almen na bijna vijf lange oorlogsjaren door de Canadezen bevrijd. Deze fietstocht neemt je mee langs een aantal locaties waar zich tijdens de oorlog of bij de bevrijding bijzondere gebeurtenissen hebben afgespeeld. Er worden verhalen verteld die ook nu, ruim 80 jaar later, niet vergeten mogen worden. Aan de hand van onder meer herinneringen van ooggetuigen of hun nabestaanden leiden wij je door de periode '40-'45.

Voor Almen kwam de vrijheid uit het oosten en niet uit het westen, zoals iedereen verwachtte. De geallieerden trokken via de Spitholterbrug de Berkel over. Zo kwamen ze zonder slag of stoot in Almen. De Duitsers gaven de zuidkant van het kanaal tot aan Zutphen prijs. Daarna volgde de slag om het bruggenhoofd bij Almen, waarbij 13 geallieerde soldaten sneuvelden. Burgers vluchtten van de Molenbelt in de richting van het dorp. De optrekkende Canadezen zagen hen aan voor vluchtende Duitsers en schoten hen dood. Almen was in diepe rouw terwijl het dorp de bevrijding nog moest vieren...

De route is samengesteld door inwoners uit Almen en opgenomen in de Routabel App. Deze routeomschrijving bevat de teksten zoals ze door Abel Leisure zijn omschreven. Deze zijn kort en bondig. Wil je meer en diepgaande achtergrondinformatie dan verwijzen we je graag naar de websites van:

- Historische vereniging De Elf Marken zoek naar Markeboek 1990-2. Deze bevat volop informatie over het oorlogsverleden
- Almen-info.nl/historie/oorlogsjaren

almen

landelijk
lochem

Routebeschrijving:

1. De route start midden in Almen bij de Kerk. Als je met je rug naar de kerk staat, fiets je voor de Hoofdige Boer langs de Dorpsstraat af. Net buiten het dorp bevindt zich aan de linkerkant het oorlogsmonument ter herinnering aan de omgekomen Canadese soldaten.

Verzetsheld op de Kansel (1)

In 1942 wordt dominee Gerard Anne Pasma predikant in de protestantse kerk van Almen. Hij is fel tegenstander van het nationaalsocialisme en laat dit duidelijk merken, ook vanaf de kansel. Op 6 oktober 1944 wordt hij om die reden opgepakt en via kamp Amersfoort afgevoerd naar kamp Wöbbelin (bij Neuengamme, Duitsland), waar hij op 21 april 1945 door ziekte en uitputting sterft. Elf dagen voordat het kamp door Amerikaanse troepen wordt bevrijd.

In de zuidelijke muur van de kerk is een gedenksteen gemetseld ter nagedachtenis aan hem.

We will remember them (2)

Bij de bevrijding in 1945 sneuvelen in deze regio veel Canadese militairen, onder andere in en rondom Zutphen. In de tuin van Het Elger wordt daarom een tijdelijke begraafplaats voor 40 militairen ingericht. In 1946 worden hun lichamen overgebracht naar de Canadese Begraafplaats in Holten. Ter nagedachtenis aan deze soldaten is op 8 april 2016 een monument onthuld in het weiland naast de tuin, zodat Canadese nabestaanden ook de tijdelijke begraafplaats kunnen vinden. Het monument is geadopteerd door de Julianaschool in Almen.

2. Fiets nog een klein stukje rechtdoor. Op het kruispunt met de Bakkersteeg fiets je rechtdoor.

Een tragische speling van het lot (3)

In boerderij De Almense Möllle woont tijdens de oorlogsjaren de familie Braakman. Dochter Aaltjen is op 2 april 1945, op de verjaardag van haar jongere broertje Bernhard, een van de eerste slachtoffers van de bevrijding van Almen.

Scan de QR-code voor de video 'Een nacht van Aaltjen vertelt'.

3. Vervolg je weg die nog steeds rechtdoor gaat. De Dorpsstraat gaat over in de Ehzerallee op het punt bij de Spitholterbrug.

Zoektocht van een vader naar zijn zoon (4)

Edzard Jacob Bosch ridder van Rosenthal (1892–1945) was een civiel ingenieur die tijdens de Tweede Wereldoorlog een prominente rol speelde in het verzet. Als Districtshoofd van het Nationaal Steun Fonds in de Achterhoek hielp hij bij het verstrekken van voedsel, bonkaarten en persoonsbewijzen, en organiseerde hulp voor neergeschoten vliegers en ondergedoken Joden. Zijn uitstekende netwerk maakte hem een cruciale schakel in het verzet. In 1944 werd hij commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten in zijn regio. Van Rosenthal werd uiteindelijk verraden en gevangen genomen door de Sicherheitsdienst in december 1944. Na zware mishandelingen ontsnapte hij in januari 1945 uit een transport naar het concentratiekamp Neuengamme. Hij dook onder bij verzetsleden, maar werd op 2 april 1945, vermoedelijk door 'friendly fire', dodelijk getroffen in Almen terwijl hij op zoek was naar zijn zoon. Postuum werd hij onderscheiden met het Verzetskruis en het Verzetshedenkingskruis.

Scan de QR-code voor de video.

4. Blijf op de Ehzerallee. Je fietst langs Landgoed Ehzerwold over de Ehzerbrug. Pas op tegenliggers. Na de brug sla je linksaf de Scheggertdijk op. Aan de rechterkant bevindt zich Villa Rozenhof.

De oversteek (5)

Eind maart 1945 blazen de Duitsers de bruggen over het Twentekanaal op om de opmars van de Canadezen zoveel mogelijk te stoppen, ook de brug waarop je nu staat. Om toch het kanaal te kunnen oversteken, leggen de Canadezen een provisorische brug aan, ongeveer 300 meter aan je linkerhand. Deze brug blijkt erg belangrijk voor de bevrijding van Oost-Nederland, want gedurende enige tijd is het de enige mogelijkheid in de wijde omgeving om het kanaal over te steken. Direct aan de noordkant van het kanaal vinden op 2 april felle gevechten plaats tussen Canadese en Duitse troepen.

De uitkijkpost (6)

De Rozenhof speelt een belangrijke rol bij de bevrijding van Almen. Vanuit de toren voeren de Canadezen zware gevechten met de Duitsers.

Bekijk de video waarin Bertha Kappert vertelt over de dagen dat ze onderdook. De voormalige eigenaresse van de Rozenhoff vertelt over de oorlogsgeschiedenis.

5. Neem de eerste afslag rechts, dit is de Haarbroeksteeg. Ga op het einde op de T-splitsing linksaf de Harfsense Steeg op. Op de plek waar je beek kruist bevindt zich een oorlogsmonument op de oever van de beek in het weiland.

Vliegende helden van de Noordzee (7)

Op 5 januari 1945 stort om elf uur 's avonds een Lancaster bommenwerper van de RAF neer in een weiland bij Harfsen. Het toestel explodeert in de lucht na een aanval van een Duitse nachtjager. Alle zeven inzittenden komen om en worden in Gorssel begraven. Het toestel had Hannover gebombardeerd en is op de terugweg naar de basis in Grimsby in Lincolnshire. In 2014 is op deze plek in aanwezigheid van nabestaanden van de bemanning een monument onthuld. Dit gebeurde onder andere op initiatief van de Britse historicus Paul Kurn, zoon van de onderhoudsmonteur van het gecrashte toestel.

6. Vervolg je fietstocht. Ga aan het einde van de weg links en direct weer rechts. Dit is nog steeds de Harfsense Steeg. Bij de kruising met de Kapeldijk (let op deze is niet helemaal recht) sla je linksaf. Je bent nu op de plek waar het vroegere dorp Harfsen was.

Harfsen het dorp dat verdween (8)

Bij de bevrijding in april 1945 voeren Canadese en Duitse troepen een felle strijd met elkaar, waarbij het oude dorp Harfsen, gelegen langs de Harfensesteeg-Kapeldijk bijna volledig wordt verwoest. Er vallen ook veel burgerslachtoffers en meer dan vijftig boerderijen in de omgeving gaan in vlammen op. Ook de molen die hier stond werd vernield. Een deel van deze boerderijen is tijdens de wederopbouw herbouwd. Deze zijn te herkennen aan de rode daken. Het dorp Harfsen zelf is drie kilometer noordelijker helemaal opnieuw opgebouwd, rondom de Harfsense school.

7. Houd op het volgende kruispunt rechts aan tot je op de kruising met de Kapelweg komt.

Verwoesting van Harfsen (9)

Almenaar Jan Ilbrink vertelt over de herinneringen van zijn ouders, die tijdens de oorlog op deze plek wonen en zien hoe vrijwel het volledige oude dorp Harfsen van de kaart wordt geveegd.

Scan de QR-code om de video te bekijken.

almen

landelijk
lochem

Erve Baltinck en haar Joodse bewoners (10)

Op 2 oktober 1942 werd de familie Goldwerth Philips door de Duitse bezetter opgepakt en naar de gevangenis in Gorssel gebracht. Later werden ze gedeporteerd naar Auschwitz, waar ze allemaal werden vermoord. Ondanks pogingen van de ondergrondse om hen onder te duiken, geloofden ze dat ze naar een werkkamp gingen en zouden terugkeren. De familie, die oorspronkelijk uit Duitsland en Polen kwam, woonde op erve Baltinck in Almen. Ze waren actief in de veehandel en zorgden voor onderdak voor joodse vluchtelingen. Na de oorlog werd de boerderij door brand verwoest, maar de schuur bleef behouden. In de jaren '70 werd er een nieuwe boerderij gebouwd.

8. Sla linksaf de Kapelweg op. Steek de Eefsebeek over en neem de eerste weg rechts. Dit is de Hulzerdijk. Wil je het monument op de begraafplaats nog bezoeken? Fiets dan nog een klein stukje door. De begraafplaats bevindt zich rechts van de weg.

Zij die het grootste offer brachten (10)

Op de begraafplaats Almen-Harfsen is op 4 mei 1990 een monument opgericht ter nagedachtenis aan de gevallen en de bevrijders. Het monument 'Onze gevallen' bestaat uit twee betonnen delen die samen een tere, vallende vorm (glas) verdrukken: symbool voor vijandig geweld. Bovenop slaat een bronzen vogel zijn vleugels uit: symbool voor bevrijding en vrijheid. Het monument 'Onze geallieerde bevrijders' kan worden gezien als een brug: twee betonnen delen vormen de pijlers. Hiertussen stroomt water (glas) als symbool voor de plek waar in Almen gestreden is.

9. Fiets de Hulzerdijk door tot je op het kanaalpad komt. De tunnel onder het spoor door is vernoemd naar de Nieuw-Zeelandse piloot Raymond Cammock. Sla bij het kanaal linksaf richting de brug.

Raymond Cammock (11)

De spoortunnel in de Hulzerdijk is gedoopt tot 'Flying Officer R.J. Cammock', ter ere van de Nieuw-Zeelandse piloot Raymond J. Cammock. In 1944 boorde hij zijn vliegtuig tijdens de Slag om het Twentekanaal in een Duitse munitietrein, waarbij hij omkwam. Resten van het vliegtuig, de trein en munitie werden tijdens de bouw van de tunnel gevonden. De heldendaad van Cammock werd gereconstrueerd door een archeoloog van ProRail. Naast de tunnel werden ook Tweede Wereldoorlog-loopgraven blootgelegd, met hulp van vrijwilligers en de familie Loman, die de grond voor de tunnel aan ProRail verkocht. Bij de tunnel staat een bord met informatie over de gebeurtenissen.

10. Sla rechtsaf de brug over en houdt rechts aan. Fiets richting het dorp en sla bij de brandweerkazerne rechtsaf de Binnenweg op. Sla op de kruising met de Stopsdijk linksaf en daarna direct weer links de Whemerweg op.

Stille helden van het verzet (12)

Verzetsman Paul Roelofsen wordt op 11 december 1944 opgepakt en gevangengezet in de kelder van het Gestapo-hoofdkwartier in Velp. Tijdens de verhoren wordt hij zwaar mishandeld door de Duitsers. Toch weet hij te ontsnappen en hij vindt onderdak op deze boerderij in Almen, bij hengstenhouder Marinus Wiegman. In een documentaire voor TV Gelderland laat kleinzoon Arend Wiegman aan de zoon van Roelofsen zien op welke ingenieuze wijze diens vader, samen met andere onderduikers, verborgen wordt gehouden en zo aan de Duitsers kan ontsnappen. Op de hooizolder is een dubbele wand gebouwd met daarachter een schuilplaats die van buitenaf volledig onzichtbaar is.

11. Fiets de Whemerweg helemaal uit tot je weer in het centrum van bent. Ga linksaf en direct weer rechts. Je bent weer terug bij de kerk.

Sporen uit de bodem (13)

Omdat het in Amsterdam steeds gevaarlijker wordt voor Joden vertrekt moeder Spier (onderduiknaam van den Berg) met dochterje Ries en zoontje Jo eind 1943 op de fiets naar de Achterhoek. Zij komen terecht aan de Harfsensesteeg 20 op het boerderijtje van de familie Martens. Daar mag moeder haar kinderen achterlaten. Het plan werkt en zij gaan zelfs gewoon naar school. Ries in Zutphen, Jo hier, naar de Julianaschool in Almen. Niemand realiseert zich dat de twee eigenlijk onderduikers zijn. ze zijn bekend als familie uit het westen. Veilig overleven zij de oorlog bij de familie Martens evenals moeder die elders onderduikt. Op de foto staan opoe en opa Martens.

Sporen uit de bodem (14)

In en om Almen worden regelmatig sporen van de oorlog gevonden. Het gaat dan met name om helmen, munitie en andere metalen objecten die met metaaldetectoren uit de grond worden gehaald. De Explosieven Opruimingsdienst moet zelfs nu nog af en toe uitrukken om gevaarlijke explosieven te ontmantelen. In de entree van Museum STAAL is een kleine expositie ingericht met voorwerpen die Christiaan Harkink in de omgeving van Almen en Laren heeft gevonden, aangevuld met een aantal objecten die het leven in oorlogstijd illustreren. Let op deze mini - expositie is te zien van 6 april tot 6 mei 2025.

© Copyright teksten Abel Leisure. Meer informatie over de app en hoe deze te downloaden scan de QR-code of ga naar www.routabel.nl.

